

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

=====

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानः

Contents

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्येयानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ = = = = =

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्येयानं

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्येयानं

TS 3.2.1.1

यः । वै । पवमानानाम् । अन्वारोहानित्यनु - आरोहान् । विद्वान् । यजते । अन्विति ।
पवमानान् । एति । रोहति । न । पवमानेभ्यः । अवेति । छिद्यते । श्येनः । असि ।
गायत्रछन्दा इति गायत्र-छन्दाः । अन्विति । त्वा । एति । रभे । स्वस्ति । मा । समिति ।
। पारय । सुपर्ण इति सु - पर्णः । असि । त्रिष्टुछन्दा इति त्रिष्टुप् - छन्दाः । अन्विति ।
त्वा । एति । रभे । स्वस्ति । मा । समिति । पारय । सघा । असि । जगतीछन्दा इति
जगती - छन्दाः । अन्विति । त्वा । एति । रभे । स्वस्ति । मा । समिति । पारय । इति
। आह । एते । 1

TS 3.2.1.2

वै । पवमानानाम् । अन्वारोहा इत्यनु - आरोहाः । तान् । यः । एवम् । विद्वान् । यजते
। अन्विति । पवमानान् । एति । रोहति । न । पवमानेभ्यः । अवेति । छिद्यते । यः ।
वै । पवमानस्य । संततिमिति सं - ततिम् । वेद । सर्वम् । आयुः । एति । न । पुरा ।
आयुषः । प्रेति । मीयते । पशुमानिति पशु-मान् । भवति । विन्दते । प्रजामिति प्र - जाम्
। पवमानस्य । ग्रहाः । गृह्यन्ते । अथ । वै । अस्य । एते । अगृहीताः । द्रोणकलश

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं <https://www.vedavms.in> 2

इति द्रोण - कलशः । आध्वनीय इत्या - ध्वनीयः । पूतभृदिति पूत-भृत् । तान् । यत् । अगृहीत्वा । उपाकुर्यादित्युप - आकुर्यात् । पवमानम् । वीति । 2

TS 3.2.1.3

छिन्धात् । तम् । विच्छिद्यमानमिति वि - छिद्यमानम् । अद्ध्योः । प्राण इति प्र - अनः । अनु । वीति । छिद्येत् । उपयामगृहीत् इत्युपयाम - गृहीत् । असि । प्रजापतय इति प्रजा-पतये । त्वा । इति । द्रोणकलशमिति द्रोण - कलशम् । अभीति । मृशेत् । इन्द्राय । त्वा । इति । आध्वनीयमित्या - ध्वनीयम् । विश्वेभ्यः । त्वा । देवेभ्यः । इति । पूतभृतमिति पूत - भृतम् । पवमानम् । एव । तत् । समिति । तनोति । सर्वम् । आयुः । एति । न । पुरा । आयुषः । प्रेति । मीयते । पशुमानिति पशु - मान् । भवति । विन्दते । प्रजामिति प्र - जाम् ॥ 3

(एते - वि - द्विचत्वारिंशच्च) (A1)

TS 3.2.2.1

त्रीणि । वाव । सर्वनानि । अथ । तृतीयम् । सर्वनम् । अवेति । लुपन्ति । अनश्शु । कुर्वन्तः । उपाश्शुमित्युप - अश्शुम् । हुत्वा । उपाश्शुपात्र इत्युपाश्शु - पात्रे । अश्शुम् । अवास्येत्येव - अस्य । तम् । तृतीयसर्वन इति तृतीय - सर्वने । अपिसृज्येत्यपि - सृज्य । अभीति । सुनुयात् । यत् । आप्याययतीया - प्याययति । तेन । अश्शुमदित्यश्शु-मत् । यत् । अभिषुणोतीत्यभि-सुनोति । तेन । ऋजीषि । सर्वाणि । एव । तत् । सर्वनानि । अश्शुमन्तीत्यश्शु - मन्ति । शुक्रवन्तीति शुक्र - वन्ति । समावद् वीर्याणीति समावत् - वीर्याणि । करोति । द्वौ । समुद्रौ । वितताविति वि - ततौ । अजूर्यौ । पर्यावर्तेते इति परि-आवर्तेते । जठरौ । इव । पादाः ॥ तयोः । पश्यन्तः । अतीति । यन्ति । अन्यम् । अपश्यन्तः । 4

TS 3.2.2.2

सेतु॑ना । अती॑ति । य॒न्ति । अ॒न्यम् ॥ द्वे इति॑ । द्र॒ध॒सी इति॑ । स॒त॒ती इति॑ स - तती॑ ।
व॒स्ते । एकः॑ । के॒शी । वि॒श्वी । भुव॑नानि । वि॒द्वान् ॥ ति॒रो॒धायेति॑ तिरः - धाय॑ । ए॒ति
। अ॒सि॑तम् । व॒सानः । शु॒क्रम् । ए॒ति । दु॒त्ते । अ॒नु॒हायेत्य॑नु - हाय॑ । जा॒र्यै ॥ दे॒वाः
। वै । यत् । य॒ज्ञे । अ॒कुर्व॑त । तत् । अ॒सु॒राः । अ॒कुर्व॑त । ते । दे॒वाः । ए॒तम् ।
म॒हा॒य॒ज्ञि॒मिति॑ म॒हा - य॒ज्ञम् । अ॒प॒श्य॒न् । तम् । अ॒त॒न्व॒त । अ॒ग्नि॒हो॒त्रमि॒त्य॑ग्नि - हो॒त्रम् । व्र॑तम्
। अ॒कुर्व॑त । तस्मा॑त् । द्वि॒व्र॑त इति॑ द्वि - व्र॑तः । स्या॒त् । द्विः । हि । अ॒ग्नि॒हो॒त्रमि॒त्य॑ग्नि -
हो॒त्रम् । जु॒ह्व॑ति । पौ॒र्ण॒मा॒समि॒ति पौ॒र्ण - मा॒सम् । य॒ज्ञम् । अ॒ग्नी॒षो॒मीय॑मि॒त्य॑ग्नी - सो॒मीय॑म् । 5

TS 3.2.2.3

प॒शुम् । अ॒कुर्व॑त । द॒ा॒र्य॑म् । य॒ज्ञम् । आ॒ग्ने॒यम् । प॒शुम् । अ॒कुर्व॑त । वै॒श्व॒दे॒वमि॒ति वै॒श्व -
दे॒वम् । प्रा॒त॒स्स॒व॒नमि॒ति प्रा॒तः - स॒व॒नम् । अ॒कुर्व॑त । व॒रु॒ण॒प्र॒घा॒सानि॒ति वरु॑ण - प्र॒घा॒सान् ।
मा॒द्व्य॑न्दि॒नम् । स॒व॒नम् । सा॒क॒मे॒धानि॒ति सा॒क - मे॒धान् । पि॒तृ॒य॒ज्ञि॒मिति॑ पि॒तृ - य॒ज्ञं । त्र्य॑ब॒ङ्कानि॒ति
त्रि - अ॒ब॒ङ्का॒न् । तृ॒ती॒य॒स॒व॒नमि॒ति तृ॒ती॒य - स॒व॒नम् । अ॒कुर्व॑त । तम् । ए॒षाम् । अ॒सु॒राः
। य॒ज्ञम् । अ॒न्व॒वा॒जि॒गा॒सु॒न्नित्य॑नु-अ॒वा॒जि॒गा॒स॒न् । तम् । न । अ॒न्व॒वा॒य॒न्नित्य॑नु-अ॒वा॒य॒न् ।
ते । अ॒ब्रु॒व॒न् । अ॒द्भु॒त॒व्याः । वै । इ॒मे । दे॒वाः । अ॒भू॒व॒न् । इति॑ । तत् । अ॒द्भु॒र॒स्य॑ ।
अ॒द्भु॒र॒त्वमि॒त्य॑द्भु॒र - त्वम् । ततः॑ । दे॒वाः । अ॒भ॒व॒न् । प॒रेति॑ । अ॒सु॒राः । यः । ए॒वम् ।
वि॒द्वान् । सो॒मे॒न । य॒ज॑ते । भ॒व॑ति । आ॒त्म॒ना । प॒रेति॑ () । अ॒स्य । भ्रा॒तृ॒व्यः । भ॒व॑ति ॥ 6

(अपश्यन्तोऽ - ग्रीषोमीय - मात्मना परा - त्रीणि च) (A2)

TS 3.2.3.1

प॒रि॒भू॒रिति॑ परि - भूः । अ॒ग्निम् । प॒रि॒भू॒रिति॑ परि - भूः । इ॒न्द्रम् । प॒रि॒भू॒रिति॑ परि - भूः ।
वि॒श्वान् । दे॒वान् । प॒रि॒भू॒रिति॑ परि - भूः । मा॒म् । स॒ह । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सेने॒ति ब्र॒ह्म - व॒र्च॒सेन॑ ।

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं <https://www.vedavms.in> 4

सः । नः । प॒व॒स्व । शम् । ग॒वै । शम् । ज॒नाय॑ । शम् । अ॒र्व॒ते । शम् । रा॒ज॒न् ।
ओष॑धीभ्य॒ इत्योष॑धि - भ्यः । अ॒च्छिन्न॑स्य । ते । र॒यि॒प॒त॒ इति॑ रयि - प॒ते । सु॒वी॒र्य॑स्येति॑ सु
- वी॒र्य॑स्य । रा॒यः । पोष॑स्य । द॒दितारः॑ । स्या॒म् ॥ तस्य॑ । मे । रा॒स्व । तस्य॑ । ते ।
भ॒क्षी॒य॒ । तस्य॑ । ते । इ॒दम् । उ॒दिति॑ । मृ॒जे ॥ प्रा॒णायेति॑ प्र - अ॒नाय॑ । मे । व॒र्चो॒दा इति॑
व॒र्चः - दाः । व॒र्च॑से । प॒व॒स्व । अ॒पा॒नायेत्य॑प - अ॒नाय॑ । व्या॒नायेति॑ वि - अ॒नाय॑ । वा॒चे । 7

TS 3.2.3.2

द॒क्ष॒क्र॒तुभ्या॑मिति॑ दक्ष॒क्र॒तु - भ्या॒म् । चक्षु॑र्भ्या॒मिति॑ चक्षुः - भ्या॒म् । मे । व॒र्चो॒दा॒विति॑ व॒र्चः-दौ
। व॒र्च॑से । प॒वे॒था॒म् । श्रो॒त्राय॑ । आ॒त्म॒ने । अ॒ङ्गेभ्यः॑ । आ॒यु॒षे । वी॒र्या॑य । वि॒ष्णोः॑ । इन्द्र॑स्य
। वि॒श्वेषा॑म् । दे॒वाना॑म् । ज॒ठर॑म् । अ॒सि । व॒र्चो॒दा इति॑ व॒र्चः-दाः । मे । व॒र्च॑से । प॒व॒स्व
। कः । अ॒सि । कः । ना॒म॑ । कस्मै॑ । त्वा । का॒य॑ । त्वा । य॒म् । त्वा । सो॒मेन॑ ।
अ॒ती॒तृ॒प॒म् । य॒म् । त्वा । सो॒मेन॑ । अ॒मी॒म॒द॒म् । सु॒प्र॒जा इति॑ सु - प्र॒जाः । प्र॒जयेति॑ प्र -
ज॒या॑ । भू॒या॒स॒म् । सु॒वी॒र इति॑ सु - वी॒रः । वी॒रैः । सु॒व॒र्चा इति॑ सु - व॒र्चाः॑ । व॒र्च॑सा ।
सु॒पोष॑ इति॑ सु - पोषः॑ । पोषैः॑ । वि॒श्वेभ्यः॑ । मे । रू॒पेभ्यः॑ । व॒र्चो॒दा इति॑ व॒र्चः - दाः । 8

TS 3.2.3.3

व॒र्च॑से । प॒व॒स्व । तस्य॑ । मे । रा॒स्व । तस्य॑ । ते । भ॒क्षी॒य॒ । तस्य॑ । ते । इ॒दम् ।
उ॒दिति॑ । मृ॒जे ॥ बु॒भूष॑न् । अ॒वेति॑ । ई॒क्षे॒त॒ । ए॒षः । वै । पा॒त्रि॒यः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा -
प॒तिः । य॒ज्ञः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । त॒म् । ए॒व । त॒र्प॒य॒ति॒ । सः । ए॒न॒म् । तृ॒प्तः
। भू॒त्या॑ । अ॒भी॒ति॑ । प॒व॒ते । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॑स॒का॒म् इति॑ ब्र॒ह्म॒व॒र्च॑स॒का॒म् । अ॒वेति॑ । ई॒क्षे॒त॒ । ए॒षः
। वै । पा॒त्रि॒यः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । य॒ज्ञः । प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा - प॒तिः । त॒म् ।
ए॒व । त॒र्प॒य॒ति॒ । सः । ए॒न॒म् । तृ॒प्तः । ब्र॒ह्म॒व॒र्च॑सेनेति॑ ब्र॒ह्म - व॒र्च॑सेन॑ । अ॒भी॒ति॑ । प॒व॒ते ।
आ॒म॒या॒वी । 9

TS 3.2.3.4

अवेति । ईक्षेत । एषः । वै । पात्रियः । प्रजापतिरिति प्रजा-पतिः । यज्ञः । प्रजापतिरिति
प्रजा - पतिः । तम् । एव । तर्पयति । सः । एनम् । तृप्तः । आयुषा । अभीति । पवते
। अभिचरन्त्रित्यंभि - चरन् । अवेति । ईक्षेत । एषः । वै । पात्रियः । प्रजापतिरिति प्रजा
- पतिः । यज्ञः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । तम् । एव । तर्पयति । सः । एनम् ।
तृप्तः । प्राणापानाभ्यामिति प्राण - अपानाभ्याम् । वाचः । दक्षक्रतुभ्यामिति दक्षक्रतु - भ्याम्
। चक्षुर्भ्यामिति चक्षुः - भ्याम् । श्रोत्राभ्याम् । आत्मनः । अङ्गेभ्यः । आयुषः । अन्तः ।
एति । ताजक् । प्रेति । धन्वति ॥ 10

(वाचे-रूपेभ्यो वर्चोदा - आमयावी - पञ्चचत्वारिंशच्च) (A3)

TS 3.2.4.1

स्फ्यः । स्वस्तिः । विघ्न इति वि - घ्नः । स्वस्तिः । परशुः । वेदिः । परशुः । नः ।
स्वस्तिः ॥ यज्ञियाः । यज्ञकृत इति यज्ञ-कृतः । स्थ । ते । मा । अस्मिन् । यज्ञे । उपेति
। ह्ययद्धम् । उपेति । मा । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । ह्येताम् । उपेति । आस्ताव
इत्या - स्तावः । कुलशः । सोमः । अग्निः । उपेति । देवाः । उपेति । यज्ञः । उपेति
। मा । होत्राः । उपहव इत्युप-हवे । ह्ययन्ताम् । नमः । अग्नये । मखघ्न इति मख-घ्ने ।
मखस्य । मा । यशः । अर्यात् । इति । आहवनीयमित्या - हवनीयम् । उपेति । तिष्ठते ।
यज्ञः । वै । मखः । 11

TS 3.2.4.2

यज्ञम् । वाव । सः । तत् । अहन् । तस्मै । एव । नमस्कृत्येति नमः - कृत्यं । सदः
। प्रेति । सर्पति । आत्मनः । अनर्त्यै । नमः । रुद्राय । मखघ्न इति मख - घ्ने ।
नमस्कृत्येति नमः-कृत्या । मा । पाहि । इति । आग्नीद्धमित्याग्नि - इद्धम् । तस्मै । एव ।

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं <https://www.vedavms.in> 6

नमस्कृत्येति नमः - कृत्यं । सदैः । प्रेतिं । सर्पति । आत्मनः । अनित्यै । नमः । इन्द्राय
। मखघ्न इति मख - घ्ने । इन्द्रियम् । मे । वीर्यम् । मा । निरितिं । वधीः । इति ।
होत्रीयम् । आशिषमित्या - शिषम् । एव । एताम् । एति । शास्ते । इन्द्रियस्य । वीर्यस्य
। अनिर्घातायेत्यनिः - घाताय । याः । वै । 12

TS 3.2.4.3

देवताः । सदैसि । आर्तिम् । आर्पयन्तीत्या - अर्पयन्ति । यः । ताः । विद्वान् । प्रसर्पतीति
प्र - सर्पति । न । सदैसि । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । नमः । अग्नये । मखघ्न इति
मख - घ्ने । इति । आह । एताः । वै । देवताः । सदैसि । आर्तिम् । एति । अर्पयन्ति
। ताः । यः । एवम् । विद्वान् । प्रसर्पतीति प्र - सर्पति । न । सदैसि । आर्तिम् । एति
। ऋच्छति । दृढे इति । स्थः । शिथिरे इति । समीची इति । मा । अश्वहंसः । पातम् ।
सूर्यः । मा । देवः । दिव्यात् । अश्वहंसः । पातु । वायुः । अन्तरिक्षात् । 13

TS 3.2.4.4

अग्निः । पृथिव्याः । यमः । पितृभ्य इति पितृ - भ्यः । सरस्वती । मनुष्येभ्यः । देवी इति
। द्वारौ । मा । मा । समितिं । तासम् । नमः । सदैसे । नमः । सदैसः । पतये । नमः
। सखीनाम् । पुरोगाणामिति पुरः - गानाम् । चक्षुषे । नमः । दिवे । नमः । पृथिव्यै ।
अहे । दैधिष्व्य । उदितिं । अतः । तिष्ठ । अन्यस्य । सदैने । सीदु । यः । अस्मत् ।
पाकतर इति पाकं - तरः । उदितिं । निवत् इति नि-वतः । उदितिं । उद्वत् इत्युत् - वतः
। च । गेषम् । पातम् । मा । द्यावापृथिवी इति द्यावा - पृथिवी । अघ । अहः । सदैः ।
वै । प्रसर्पन्तमिति प्र - सर्पन्तम् । 14

TS 3.2.4.5

पितरः । अनु । प्रेतिं । सर्पन्ति । ते । एनम् । ईश्वराः । हिंसितोः । सदैः । प्रसृप्येति

प्र - सृप्यं । दक्षिणार्द्धमिति दक्षिण - अर्द्धम् । परेति । ईक्षेत । एति । अगन्त । पितरः ।
पितृमानिति पितृ - मान् । अहम् । युष्माभिः । भूयासम् । सुप्रजस इति सु-प्रजसः । मया ।
यूयम् । भूयास्तु । इति । तेभ्यः । एव । नमस्कृत्येति नमः-कृत्यं । सदैः । प्रेति । सर्पति
। आत्मनः । अनोत्यै ॥ 15

(मुखो - वा - अन्तरिक्षात् - प्रसर्पन्तुं - त्रयस्त्रिंशच्च) (A4)

TS 3.2.5.1

भक्षं । एति । इहि । मा । एति । विश । दीर्घायुत्वायेति दीर्घायु - त्वायं । शन्तनुत्वायेति
शन्तनु - त्वायं । रायः । पोषाय । वर्चसे । सुप्रजास्त्वायेति सुप्रजाः-त्वायं । एति । इहि ।
वसो इति । पुरोवसो इति पुरः - वसो । प्रियः । मे । हृदः । असि । अश्विनोः । त्वा ।
बाहुभ्यामिति बाहु-भ्याम् । सध्यासम् । नृचक्षंसमिति नृ - चक्षंसम् । त्वा । देव । सोम ।
सुचक्षा इति सु - चक्षाः । अवेति । ख्येषुम् । मन्द्रा । अभिभूतिरित्यभि - भूतिः । केतुः
। यज्ञानाम् । वाक् । जुषाणा । सोमस्य । तृप्यतु । मन्द्रा । स्वर्वाचीति सु - अर्वाची ।
अदितिः । अनाहतशीर्ष्णीत्यनाहत - शीर्ष्णी । वाक् । जुषाणा । सोमस्य । तृप्यतु । एति ।
इहि । विश्वचरुषण इति विश्व - चरुषणे । 16

TS 3.2.5.2

शभूरिति शं - भूः । मयोभूरिति मयः - भूः । स्वस्ति । मा । हरिवर्णेति हरि - वर्ण । प्रेति
। चर । क्रत्वै । दक्षाय । रायः । पोषाय । सुवीरताया इति सु-वीरतायै । मा । मा ।
राजन् । वीति । बीभिषः । मा । मे । हार्दि । त्विषा । वधीः ॥ वृषणे । शुष्माय ।
आयुषे । वर्चसे ॥ वसुमद् गणस्येति वसुमत् - गणस्य । सोम । देव । ते । मतिविद इति
मति - विदः । प्रातस्सवनस्येति प्रातः - सवनस्य । गायत्रछन्दस इति गायत्र - छन्दसः ।
इन्द्रपीतस्येतीन्द्र - पीतस्य । नराशंसपीतस्येति नराशंस - पीतस्य । पितृपीतस्येति पितृ -

पी॒तस्य॑ । मधु॑मत॒ इति॑ मधु॑ - म॒तः । उप॑हू॒तस्ये॑त्युप॑ - हू॒तस्य॑ । उप॑हू॒त इत्युप॑ - हू॒तः । भ॒क्ष्या॑मि । रु॒द्रव॑द्ग॒णस्ये॑ति॒ रु॒द्रव॑त् - ग॒णस्य॑ । सो॒म । दे॒व । ते । म॒तिवि॑दु॒ इति॑ मति॑ - वि॒दः । मा॒द्ध्यन्दि॑नस्य । स॒र्वन॑स्य । त्रि॒ष्टुच्छ॑न्दस॒ इति॑ त्रि॒ष्टुप् - छ॒न्दसः॑ । इन्द्र॑पी॒तस्ये॑तीन्द्र॑ - पी॒तस्य॑ । नरा॒शःसं॑पी॒तस्ये॑ति॒ नरा॒शःसं॑ - पी॒तस्य॑ । 17

TS 3.2.5.3

पि॒तृपी॑त॒स्येति॑ पि॒तृ - पी॒तस्य॑ । मधु॑मत॒ इति॑ मधु॑ - म॒तः । उप॑हू॒तस्ये॑त्युप॑ - हू॒तस्य॑ । उप॑हू॒त इत्युप॑ - हू॒तः । भ॒क्ष्या॑मि । आ॒दित्य॑व॒द्ग॒णस्ये॑त्या॒दित्य॑व॒त् - ग॒णस्य॑ । सो॒म । दे॒व । ते । म॒तिवि॑दु॒ इति॑ मति॑ - वि॒दः । तृ॒तीय॑स्य । स॒र्वन॑स्य । जग॑तीछ॒न्दस॒ इति॑ जग॑ती - छ॒न्दसः॑ । इन्द्र॑पी॒तस्ये॑तीन्द्र॑ - पी॒तस्य॑ । नरा॒शःसं॑पी॒तस्ये॑ति॒ नरा॒शःसं॑ - पी॒तस्य॑ । पि॒तृपी॑त॒स्येति॑ पि॒तृ - पी॒तस्य॑ । मधु॑मत॒ इति॑ मधु॑ - म॒तः । उप॑हू॒तस्ये॑त्युप॑ - हू॒तस्य॑ । उप॑हू॒त इत्युप॑-हू॒तः । भ॒क्ष्या॑मि ॥ ए॒ति । प्या॒यस्व॑ । स॒मिति॑ । ए॒तु । ते । वि॒श्वतः॑ । सो॒म । वृ॒ष्णि॑यम् ॥ भ॒व । वा॒जस्य॑ । स॒ङ्गथ॑ इति॑ सं - ग॒थे ॥ हि॒न्व । मे॒ । गा॒त्रा । ह॒रि॒व इति॑ हरि॑ - वः । ग॒णान् । मे॒ । मा । वी॒ति । ती॒तृषः॑ ॥ शि॒वः । म॒ । स॒प्त॒रू॒षी॒नि॒ति॑ स॒प्त-ऋ॒षीन् । उपे॑ति॒ । ति॒ष्ठस्व॑ । मा । मे॒ । अ॒वाङ् । नाभि॑म् । अ॒तीति॑ । 18

TS 3.2.5.4

गाः ॥ अ॒पा॒म । सो॒मम् । अ॒मृताः॑ । अ॒भू॒म् । अ॒दर्श॑र्म । ज्यो॒तिः । अ॒वि॒दाम॑ । दे॒वान् ॥ कि॒म् । अ॒स्मान् । कृ॒ण॒वत् । अ॒रा॒तिः । कि॒म् । उ॒ । धृ॒तिः । अ॒मृ॒त । म॒र्त्यस्य॑ ॥ यत् । मे॒ । आ॒त्मनः॑ । मि॒न्दा । अ॒भू॒त् । अ॒ग्निः । तत् । पु॒नः । ए॒ति॑ । अ॒हाः । जा॒तवे॑दा॒ इति॑ जा॒त - वे॒दाः । वि॒च॒रू॒षणि॑रिति॒ वि - च॒रू॒षणिः॑ ॥ पु॒नः । अ॒ग्निः । चक्षुः॑ । अ॒दा॒त् । पु॒नः । इन्द्रः॑ । बृ॒ह॒स्पतिः॑ ॥ पु॒नः । मे॒ । अ॒श्वि॒ना । यु॒वम् । चक्षुः॑ । ए॒ति॑ । ध॒त्तम् । अ॒क्ष्योः ॥ इ॒ष्टय॑जुष॒ इती॒ष्ट-य॑जुषः । ते । दे॒व । सो॒म । स्तु॒तस्तो॑म॒स्येति॑ स्तु॒त - स्तो॑म॒स्य॑ । 19

TS 3.2.5.5

शस्तोक्थस्येति शस्त - उक्थस्य । हरिवत् इति हरि - वत् । इन्द्रपीतस्येतीन्द्र - पीतस्य । मधुमत इति मधु - मतः । उपहूतस्येत्युप - हूतस्य । उपहूत इत्युप - हूतः । भक्षयामि ॥ आपूर्या इत्या - पूर्याः । स्थ । एति । मा । पूरयत् । प्रजयेति प्र-जया । च । धनेन । च ॥ एतत् । ते । तत् । ये । च । त्वाम् । अन्विति । एतत् । ते । पितामह । प्रपितामहेति प्र - पितामह । ये । च । त्वाम् । अन्विति । अत्र । पितरः । यथाभागमिति यथा-भागम् । मन्दुद्धम् । नमः । वः । पितरः । रसाय । नमः । वः । पितरः । शुष्माय । नमः । वः । पितरः । जीवाय । नमः । वः । पितरः । 20

TS 3.2.5.6

स्वधाया इति स्व - धायै । नमः । वः । पितरः । मन्यवै । नमः । वः । पितरः । घोराय । पितरः । नमः । वः । ये । एतस्मिन् । लोके । स्थ । युष्मान् । ते । अन्विति । ये । अस्मिन् । लोके । माम् । ते । अन्विति । ये । एतस्मिन् । लोके । स्थ । यूयम् । तेषाम् । वसिष्ठाः । भूयास्तु । ये । अस्मिन् । लोके । अहम् । तेषाम् । वसिष्ठः । भूयासुम् । प्रजापत इति प्रजा-पते । न । त्वत् । एतानि । अन्यः । विश्वा । जातानि । परीति । ता । बभूव ॥ 21

TS 3.2.5.7

यत्कामा इति यत् - कामाः । ते । जुहुमः । तत् । नः । अस्तु । वयम् । स्याम् । पतयः । रयीणाम् ॥ देवकृतस्येति देव - कृतस्य । एनसः । अवयजनमित्यव - यजनम् । असि । मनुष्यकृतस्येति मनुष्य - कृतस्य । एनसः । अवयजनमित्यव - यजनम् । असि । पितृकृतस्येति पितृ - कृतस्य । एनसः । अवयजनमित्यव - यजनम् । असि । अस्वित्यप्-सु । धौतस्य । सोम । देव । ते । नृभिरिति नृ - भिः । सुतस्य । इष्टयं जुष इतीष्ट - यजुषः । स्तुतस्तोमस्येति स्तुत - स्तोमस्य । शस्तोक्थस्येति शस्त - उक्थस्य । यः । भक्षः । अश्वसन्निरित्यश्व - सनिः । यः । गोसन्निरिति गो - सनिः । तस्य । ते । पितृभिरिति पितृ - भिः । भक्षं

कृतस्येति भक्षं - कृतस्य । उपहूतस्येत्युप - हूतस्य । उपहूत इत्युप - हूतः । भक्षयामि ॥ 22

(विश्वचरणे - त्रिष्टुच्छन्दस इन्द्रपीतस्य नराशः संपीतस्या - ऽति -स्तुतस्तोमस्य - जीवाय नमो वः पितरो - बभूव - चतुश्चत्वारिंशच्च) (A5)

TS 3.2.6.1

महीनाम् । पयः । असि । विश्वेषाम् । देवानाम् । तनूः । ऋद्ध्यासम् । अद्य । पृषतीनाम् । ग्रहम् । पृषतीनाम् । ग्रहः । असि । विष्णोः । हृदयम् । असि । एकम् । इष । विष्णुः । त्वा । अनु । वीति । चक्रमे । भूतिः । दुद्धा । घृतेन । वर्द्धताम् । तस्य । मा । इष्टस्य । वीतस्य । द्रविणम् । एति । गम्यात् । ज्योतिः । असि । वैश्वानरम् । पृश्नियै । दुग्धम् । यावती इति । द्यावापृथिवी इति द्यावा-पृथिवी । महित्वेति महि - त्वा । यावत् । च । सुप्त । सिन्धवः । वितस्थुरिति वि - तस्थुः ॥ तावन्तम् । इन्द्र । ते । 23

TS 3.2.6.2

ग्रहम् । सह । ऊर्जा । गृह्णामि । अस्तृतम् ॥ यत् । कृष्णशकुन इति कृष्ण - शकुनः । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । अवमृशेदित्येव - मृशेत् । शूद्राः । अस्य । प्रमायुका इति प्र - मायुकाः । स्युः । यत् । श्वा । अवमृशेदित्येव - मृशेत् । चतुष्पाद इति चतुः - पादः । अस्य । पशवः । प्रमायुका इति प्र - मायुकाः । स्युः । यत् । स्कन्देत् । यजमानः । प्रमायुक इति प्र - मायुकः । स्यात् । पशवः । वै । पृषदाज्यमिति पृषत्-आज्यम् । पशवः । वै । एतस्य । स्कन्दन्ति । यस्य । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । स्कन्दति । यत् । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । पुनः । गृह्णाति । पशून् । एव । अस्मै । पुनः । गृह्णाति । प्राण इति प्र - अनः । वै । पृषदाज्यमिति पृषत् - आज्यम् । प्राण इति प्र - अनः । वै ॥ 24

TS 3.2.6.3

ए॒तस्य॑ । स्क॒न्द॒ति । यस्य॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृषत् - आ॒ज्यम् । स्क॒न्द॒ति । यत् । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति
 पृषत् - आ॒ज्यम् । पुनः॑ । गृ॒ह्णाति॑ । प्रा॒णमि॑ति प्र - अ॒नम् । ए॒व । अ॒स्मै । पुनः॑ । गृ॒ह्णाति॑ ।
 हि॒र॒ण्यम् । अ॒व॒धाये॒त्य॒व - धा॒य॑ । गृ॒ह्णाति॑ । अ॒मृ॒तम् । वै । हि॒र॒ण्यम् । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः
 । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृषत् - आ॒ज्यम् । अ॒मृ॒तम् । ए॒व । अ॒स्य॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒ने । दु॒धा॒ति
 । श॒तमा॑नमि॑ति श॒त-मा॑नम् । भ॒व॒ति । श॒तायु॑रिति श॒त - आ॒युः । पु॒रु॒षः । श॒तेन्द्रि॑य इति॑
 श॒त-इन्द्रि॑यः । आ॒यु॑षि । ए॒व । इन्द्रि॑ये । प्र॒तीति॑ । तिष्ठ॑ति । अ॒श्वम् । अ॒वेति॑ । घ्रा॒प॒य॒ति
 । प्रा॒जाप॑त्य इति॑ प्रा॒जा - प॒त्यः । वै । अ॒श्वः । प्रा॒जाप॑त्य इति॑ प्रा॒जा - प॒त्यः । प्रा॒ण इति॑
 प्र-अ॒नः । स्वा॒त् । ए॒व । अ॒स्मै । यो॒नेः॑ । प्रा॒णमि॑ति प्र - अ॒नम् () । नि॒रि॒ति । मि॒मी॒ते ।
 वी॒ति॑ । वै । ए॒तस्य॑ । य॒ज्ञः । छि॒द्य॒ते । यस्य॑ । पृ॒षदा॒ज्यमि॑ति पृषत् - आ॒ज्यम् । स्क॒न्द॒ति
 । वैष्ण॑व्या । ऋ॒चा । पुनः॑ । गृ॒ह्णाति॑ । य॒ज्ञः । वै । विष्णुः॑ । य॒ज्ञेन॑ । ए॒व । य॒ज्ञम् ।
 स॒मि॒ति॑ । त॒नो॒ति ॥ 25

(ते - पृ॒षदा॒ज्यं प्रा॒णो वै - यो॒नेः॑ प्रा॒णं - द्वाविं॑शतिश्च) (A6)

TS 3.2.7.1

दे॒व । स॒वि॒तुः । ए॒तत् । ते । प्रेति॑ । आ॒हु॒ । तत् । प्रेति॑ । च॒ । सु॒व । प्रेति॑ । च॒ ।
 य॒ज्ञ । बृ॒ह॒स्प॒तिः । ब्र॒ह्मा । आ॒यु॑ष्म॒त्याः । ऋ॒चः । मा । गा॒त् । त॒नूपा॑दि॒ति त॒नू - पा॒त् ।
 सा॒म॒नः । स॒त्याः । वः । आ॒शिष॑ इ॒त्या॑ - शिषः । स॒न्तु । स॒त्याः । आ॒कू॑त॒य इ॒त्या-कू॑त॒यः
 । ऋ॒तम् । च॒ । स॒त्यम् । च॒ । व॒द॒त् । स्तु॒त । दे॒वस्य॑ । स॒वि॒तुः । प्र॒स॒व इति॑ प्र - स॒वे
 । स्तु॒तस्य॑ । स्तु॒तम् । अ॒सि॑ । ऊ॒र्ज॑म् । म॒ह्यम् । स्तु॒तम् । दु॒हाम् । ए॒ति॑ । मा॒ । स्तु॒तस्य॑
 । स्तु॒तम् । ग॒म्या॒त् । श॒स्त्र॑स्य॑ । श॒स्त्रम् । 26

TS 3.2.7.2

अ॒सि॑ । ऊ॒र्ज॑म् । म॒ह्यम् । श॒स्त्रम् । दु॒हाम् । ए॒ति॑ । मा॒ । श॒स्त्र॑स्य॑ । श॒स्त्रम् । ग॒म्या॒त् ।

इन्द्रियावन्त इतीन्द्रिय - वन्तः । वनामहे । धुक्षीमहि । प्रजामिति प्र - जाम् । इषम् ॥ सा । मे । सत्या । आशीरित्या - शीः । देवेषु । भूयात् । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म - वर्चसम् । मा । एति । गम्यात् ॥ यज्ञः । बभूव । सः । एति । बभूव । सः । प्रेति । जज्ञे । सः । वावृधे ॥ सः । देवानाम् । अधिपतिरित्यधि - पतिः । बभूव । सः । अस्मान् । अधिपतीनित्यधि - पतीन् । करोतु । वयम् । स्याम् । पतयः । रयीणाम् ॥ यज्ञः । वा । वै । 27

TS 3.2.7.3

यज्ञपतिमिति यज्ञ - पतिम् । दुहे । यज्ञपतिरिति यज्ञ-पतिः । वा । यज्ञम् । दुहे । सः । यः । स्तुतशस्त्रयोरिति स्तुत - शस्त्रयोः । दोहम् । अविद्वान् । यजते । तम् । यज्ञः । दुहे । सः । इष्ट्वा । पापीयान् । भवति । यः । एनयोः । दोहम् । विद्वान् । यजते । सः । यज्ञम् । दुहे । सः । इष्ट्वा । वसीयान् । भवति । स्तुतस्य । स्तुतम् । असि । ऊर्जम् । मह्यम् । स्तुतम् । दुहाम् । एति । मा । स्तुतस्य । स्तुतम् । गम्यात् । शस्त्रस्य । शस्त्रम् । असि । ऊर्जम् । मह्यम् । शस्त्रम् । दुहाम् () । एति । मा । शस्त्रस्य । शस्त्रम् । गम्यात् । इति । आह । एषः । वै । स्तुतशस्त्रयोरिति स्तुत - शस्त्रयोः । दोहः । तम् । यः । एवम् । विद्वान् । यजते । दुहे । एव । यज्ञम् । इष्ट्वा । वसीयान् । भवति ॥ 28

(शस्त्रं - वै - शस्त्रन्दुहां - द्वाविंशतिश्च) (A7)

TS 3.2.8.1

श्येनाय । पत्वने । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । विष्टभांयेति वि - स्तुभांय । धर्मणे । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । परिधय इति परि - धये । जनप्रथेनायेति जन - प्रथेनाय । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । ऊर्जे । होत्राणाम् । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । पयसे । होत्राणाम् । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं -

अभिगूर्ताय । नमः । प्रजापतय इति प्रजा-पतये । मनवे । स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति
स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । ऋतम् । ऋतपा इत्यृत - पाः । सुवर्वाडिति सुवः - वाट् ।
स्वाहा । वट् । स्वयमभिगूर्तायेति स्वयं - अभिगूर्ताय । नमः । तृपन्ताम् । होत्राः । मधोः
। घृतस्य । यज्ञपतिमिति यज्ञ - पतिम् । ऋषयः । एनसा । 29

TS 3.2.8.2

आहुः ॥ प्रजा इति प्र - जाः । निर्भक्ता इति निः - भक्ताः । अनुतप्यमाना इत्यनु-तप्यमानाः ।
मध्व्यौ । स्तोत्रौ । अपेति । तौ । रराध ॥ समिति । नः । ताभ्याम् । सृजतु । विश्वकर्मति
विश्व - कर्मा । घोराः । ऋषयः । नमः । अस्तु । एभ्यः ॥ चक्षुषः । एषाम् । मनसः ।
च । सधांविति सं - धौ । बृहस्पतये । महि । सत् । द्युमदिति द्यु - मत् । नमः ॥ नमः
। विश्वकर्मण इति विश्व - कर्मणे । सः । उ । पातु । अस्मान् । अनन्यान् । सोमपानिति
सोम - पान् । मन्यमानः ॥ प्राणस्येति प्र - अनस्य । विद्वान् । समर इति सं-अरे । न ।
धीरः । एनः । चक्रवान् । महि । बद्धः । एषाम् ॥ तम् । विश्वकर्मन्त्रिति विश्व - कर्मन्त्र । 30

TS 3.2.8.3

प्रेति । मुञ्च । स्वस्त्यै । ये । भक्षयन्तः । न । वसूनि । आनृहुः ॥ यान् । अग्रयः ।
अन्वतप्यन्तेत्यनु - अतप्यन्त । धिष्ण्याः । इयम् । तेषाम् । अवया । दुरिष्ट्या इति दुः -
इष्ट्यै । स्विष्टिमिति सु - इष्टिम् । नः । ताम् । कृणोतु । विश्वकर्मति विश्व - कर्मा ॥ नमः
। पितृभ्य इति पितृ - भ्यः । अभीति । ये । नः । अख्यन् । यज्ञकृत इति यज्ञ - कृतः ।
यज्ञकामा इति यज्ञ - कामाः । सुदेवा इति सु - देवाः । अकामाः । वः । दक्षिणाम् । न ।
नीनिम् । मा । नः । तस्मात् । एनसः । पापयिष्ट ॥ यावन्तः । वै । सदुस्याः । ते ।
सर्वे । दक्षिण्याः । तेभ्यः । यः । दक्षिणाम् । न । 31

TS 3.2.8.4

नयैत् । एति । एभ्यः । वृश्चयेत् । यत् । वैश्वकर्मणानीति वैश्व - कर्मणानि । जुहोति ।
 सदुस्यान् । एव । तत् । प्रीणाति । अस्मे इति । देवासुः । वपुषे । चिकिथ्सुत् । यम् ।
 आशिरा । दंपती इति । वामम् । अश्रुतः ॥ पुमान् । पुत्रः । जायते । विन्दते । वसु ।
 अथ । विश्वे । अरुपाः । एधते । गृहः ॥ आशीर्दायेत्याशीः - दाया । दंपती इति । वामम्
 । अश्रुताम् । अरिष्टः । रायः । सचताम् । समोकसेति सं - ओकसा ॥ यः । एति ।
 असिचत् । सन्दुग्धमिति सं - दुग्धम् । कुभ्यां । सह । इष्टेन । यामन् । अमन्तिम् । जहातु
 । सः ॥ सर्पिर्ग्रीवीति सर्पिः - ग्रीवी । 32

TS 3.2.8.5

पीवरी । अस्य । जाया । पीवानः । पुत्राः । अकृशासः । अस्य ॥ सहजानिरिति सह -
 जानिः । यः । सुमखस्यमान इति सु - मखस्यमानः । इन्द्राय । आशिरम् । सह । कुभ्यां
 । अदात् ॥ आशीरित्यां - शीः । मे । ऊर्जम् । उत । सुप्रजास्त्वमिति सुप्रजाः - त्वम् ।
 इषम् । दुधातु । द्रविणम् । सर्वर्चसमिति स - वर्चसम् ॥ सजयन्निति सं - जयन् । क्षेत्राणि
 । सहसा । अहम् । इन्द्र । कृण्वानः । अन्यान् । अधरान् । सपत्नान् ॥ भूतम् । असि
 । भूते । मा । धाः । मुखम् । असि । मुखम् । भूयासम् । द्यावापृथिवीभ्यामिति द्यावा -
 पृथिवीभ्याम् । त्वा । परीति । गृह्णामि । विश्वे । त्वा । देवाः । वैश्वानराः । 33

TS 3.2.8.6

प्रेति । च्यावयन्तु । दिवि । देवान् । दृह । अन्तरिक्षे । वयांसि । पृथिव्याम् । पार्थिवान्
 । ध्रुवम् । ध्रुवेण । हविषा । अवेति । सोमम् । नयामसि ॥ यथा । नः । सर्वम् । इत्
 । जगत् । अयक्ष्मम् । सुमना इति सु - मनाः । असत् ॥ यथा । नः । इन्द्रः । इत् ।
 विशः । केवलीः । सर्वाः । समनस इति स - मनसः । करत् ॥ यथा । नः । सर्वाः ।
 इत् । दिशः । अस्माकम् । केवलीः । असन् ॥ 34

(एनंसा - विश्वकर्मन् - यो दक्षिणां न - सर्पिर्ग्रीवी - वैश्वनुरा - श्रुत्वारिः शच्च) (A8)

TS 3.2.9.1

यत् । वै । होता । अद्ध्युम् । अभ्याह्वयतु इत्यभि - आह्वयते । वज्रम् । एनम् । अभि ।
प्रेति । वर्तयति । उक्थंशा इत्युक्थं-शाः । इति । आह । प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् ।
प्रतिगीर्येति प्रति - गीर्यं । त्रीणि । एतानि । अक्षराणि । त्रिपदेति त्रि - पदा । गायत्री । गायत्रम्
। प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् । गायत्रिया । एव । प्रातस्सवन इति प्रातः - सवने । वज्रम्
। अन्तः । धत्ते । उक्थम् । वाचि । इति । आह । माध्यन्दिनम् । सवनम् । प्रतिगीर्येति
प्रति - गीर्यं । चत्वारि । एतानि । अक्षराणि । चतुष्पदेति चतुः - पदा । त्रिष्टुप् । त्रैष्टुभम् ।
माध्यन्दिनम् । सवनम् । त्रिष्टुभा । एव । माध्यन्दिने । सवने । वज्रम् । अन्तः । धत्ते । 35

TS 3.2.9.2

उक्थम् । वाचि । इन्द्राय । इति । आह । तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । प्रतिगीर्येति
प्रति - गीर्यं । सप्त । एतानि । अक्षराणि । सप्तपदेति सप्त - पदा । शक्ररी । शक्ररः । वज्रः
। वज्रेण । एव । तृतीयसवन इति तृतीय - सवने । वज्रम् । अन्तः । धत्ते । ब्रह्मवादिन
इति ब्रह्म - वादिनः । वदन्ति । सः । तु । वै । अध्वर्युः । स्यात् । यः । यथासवनमिति
यथा - सवनम् । प्रतिगुर इति प्रति - गुरे । छन्दांसि । सपादयेदिति सं - पादयेत् । तेजः
। प्रातस्सवन इति प्रातः - सवने । आत्मन् । दधीत । इन्द्रियम् । माध्यन्दिने । सवने ।
पशून् । तृतीयसवन इति तृतीय - सवने । इति । उक्थंशा इत्युक्थं - शाः । इति । आह ।
प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् । प्रतिगीर्येति प्रति - गीर्यं । त्रीणि । एतानि । अक्षराणि । 36

TS 3.2.9.3

त्रिपदेति त्रि - पदा । गायत्री । गायत्रम् । प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् । प्रातस्सवन
इति प्रातः - सवने । एव । प्रतिगुर इति प्रति - गुरे । छन्दांसि । समिति । पादयति ।

अथो इति । तेजः । वै । गायत्री । तेजः । प्रातस्सवनमिति प्रातः - सवनम् । तेजः ।
 एव । प्रातस्सवन इति प्रातः - सवने । आत्मन् । धत्ते । उक्थम् । वाचि । इति । आह
 । माद्व्यन्दिनम् । सवनम् । प्रतिगीर्येति प्रति - गीर्यम् । चत्वारि । एतानि । अक्षराणि ।
 चतुष्पदेति चतुः - पदा । त्रिष्टुप् । त्रैष्टुभम् । माद्व्यन्दिनम् । सवनम् । माद्व्यन्दिने । एव ।
 सवने । प्रतिगुर इति प्रति - गुरे । छन्दांसि । समिति । पादयति । अथो इति । इन्द्रियम्
 । वै । त्रिष्टुक् । इन्द्रियम् । माद्व्यन्दिनम् । सवनम् । 37

TS 3.2.9.4

इन्द्रियम् । एव । माद्व्यन्दिने । सवने । आत्मन् । धत्ते । उक्थम् । वाचि । इन्द्राय
 । इति । आह । तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । प्रतिगीर्येति प्रति - गीर्यम् । सप्त ।
 एतानि । अक्षराणि । सप्तपदेति सप्त - पदा । शक्ररी । शाक्राः । पशवः । जागंतम् ।
 तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । तृतीयसवन इति तृतीय - सवने । एव । प्रतिगुर इति प्रति
 - गुरे । छन्दांसि । समिति । पादयति । अथो इति । पशवः । वै । जगती । पशवः ।
 तृतीयसवनमिति तृतीय - सवनम् । पशून् । एव । तृतीयसवन इति तृतीय - सवने । आत्मन्
 । धत्ते । यत् । वै । होता । अद्भ्युम् । अभ्याह्वयत इत्यभि - आह्वयते । आव्यम् । अस्मिन्
 । दुधाति । तत् । यत् । न । 38

TS 3.2.9.5

अपहनीतेत्यपं - हनीत । पुरा । अस्य । संवत्सरादिति सं - वत्सरात् । गृहे । एति । वेवीरन्
 । शोऽसा । मोदः । इव । इति । प्रत्याह्वयत इति प्रति - आह्वयते । तेन । एव । तत् ।
 अपेति । हते । यथा । वै । आयतामित्या - यताम् । प्रतीक्षत इति प्रति - ईक्षते । एवम्
 । अद्भ्युः । प्रतिगुरमिति प्रति - गुरम् । प्रतीति । ईक्षते । यत् । अभिप्रतिगृणीयादित्यभि -
 प्रतिगृणीयात् । यथा । आयतयेत्या - यतया । समृच्छत इति सं - ऋच्छते । तादृक् । एव ।
 तत् । यत् । अर्द्धादित्यर्द्ध-ऋचात् । लुप्येत । यथा । धावद्भ्य इति धावत् - भ्यः । हीयते

। ता॒दृक् । ए॒व । तत् । प्र॒बाहु॑गिति॑ प्र - बाहु॑क् । वै । ऋ॒त्विजो॑म् । उ॒द्गी॒था इत्यु॑त्-गी॒थाः ।
। उ॒द्गी॒थ इत्यु॑त् - गी॒थः । ए॒व । उ॒द्गा॒तृणा॑मित्यु॑त्-गा॒तृणा॑म् । 39

TS 3.2.9.6

ऋ॒चः । प्र॒ण॒व इति॑ प्र - न॒वः । उ॒क्थ॑श॒सिना॑मित्यु॑क्थ - श॒सिना॑म् । प्र॒ति॒ग॒र इति॑ प्रति - ग॒रः ।
। अ॒द्ध्य॒यूणा॑म् । यः । ए॒वम् । वि॒द्वान् । प्र॒ति॒गृ॒णातीति॑ प्रति-गृ॒णाति॑ । अ॒न्ना॒द इत्य॑न्न - अ॒दः ।
ए॒व । भ॒व॒ति । ए॒ति । अ॒स्य॒ । प्र॒जा॒या॒मिति॑ प्र - जा॒यो॑म् । वा॒जी । जा॒य॒ते । इ॒यम् । वै । हो॒ता ।
। अ॒सौ । अ॒द्ध्य॒युः । यत् । आ॒सीनः॑ । श॒सं॑ति । अ॒स्याः । ए॒व । तत् । हो॒ता । न । ए॒ति ।
। आ॒स्ते । इ॒व । हि । इ॒यम् । अथो॑ इति॑ । इ॒माम् । ए॒व । तेन॑ । यज॑मानः । दु॒हे । यत् ।
। तिष्ठ॑न् । प्र॒ति॒गृ॒णातीति॑ प्रति - गृ॒णाति॑ । अ॒मुष्याः॑ । ए॒व । तत् । अ॒द्ध्य॒युः । न । ए॒ति । 40

TS 3.2.9.7

तिष्ठ॑ति । इ॒व । हि । अ॒सौ । अथो॑ इति॑ । अ॒मूम् । ए॒व । तेन॑ । यज॑मानः । दु॒हे ।
यत् । आ॒सीनः॑ । श॒सं॑ति । तस्मा॑त् । इ॒तः प्र॑दान॒मिती॑तः - प्र॑दान॒म् । दे॒वाः । उपे॑ति॑ ।
जी॒व॒न्ति । यत् । तिष्ठ॑न् । प्र॒ति॒गृ॒णातीति॑ प्रति - गृ॒णाति॑ । तस्मा॑त् । अ॒मुतः॑ प्र॑दान॒मित्य॑मुतः
- प्र॑दान॒म् । म॒नुष्याः॑ । उपे॑ति॑ । जी॒व॒न्ति । यत् । प्रा॒ङ् । आ॒सीनः॑ । श॒सं॑ति । प्र॒त्यङ् ।
। तिष्ठ॑न् । प्र॒ति॒गृ॒णातीति॑ प्रति - गृ॒णाति॑ । तस्मा॑त् । प्रा॒चीन॑म् । रे॒तः । धी॒य॒ते । प्र॒तीचीः॑ ।
। प्र॒जा इति॑ प्र - जाः । जा॒य॒न्ते । यत् । वै । हो॒ता । अ॒द्ध्य॒युम् । अ॒भ्या॒ह्वय॑त् इत्य॑भि -
आ॒ह्वय॑ते । वज्र॑म् । ए॒नम् । अ॒भि । प्रे॑ति॑ । वर्त॑यति () । परा॑ङ् । ए॒ति । वर्त॑ते । वज्र॑म् ।
। ए॒व । तत् । नी॑ति॑ । क॒रो॒ति ॥ 41

(सर्व॑ने वज्र॑म॒न्तर्ध॑त्ते - त्री॒ण्ये॒तान्य॑क्षरा॑णी - न्द्वि॒यं मा॒ध्य॑न्दि॒नः॑ सर्व॑नं - नो - द्वा॑तृणा - म॒ध्व॒र्यु॒नैति॑
- वर्त॑यत्यु - ष्ठा च) (A9)

TS 3.2.10.1

उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒त॒ इत्यु॑प॒या॒म - गृ॒ही॒तः । अ॒सि॒ । वा॒क्ष॒स॒दि॒ति॒ वा॒क्ष - स॒त् । अ॒सि॒ । वा॒क्पा॒भ्या॒मि॒ति॒
वाक् - पा॒भ्या॑म् । त्वा॒ । ऋ॒तु॒पा॒भ्या॒मि॒ति॒ ऋ॒तु - पा॒भ्या॑म् । अ॒स्य॒ । य॒ज्ञ॒स्य॑ । ध्रु॒व॒स्य॑ ।
अ॒द्व्य॑क्षा॒भ्या॒मि॒त्य॒धि॑ - अ॒क्षा॒भ्या॒म् । गृ॒ह्णामि॑ । उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒त॒ इत्यु॑प॒या॒म - गृ॒ही॒तः । अ॒सि॒ ।
ऋ॒त॒स॒दि॒त्यु॑त - स॒त् । अ॒सि॒ । च॒क्षु॒ष्पा॒भ्या॒मि॒ति॒ चक्षुः - पा॒भ्या॑म् । त्वा॒ । ऋ॒तु॒पा॒भ्या॒मि॒ति॒
ऋ॒तु - पा॒भ्या॑म् । अ॒स्य॒ । य॒ज्ञ॒स्य॑ । ध्रु॒व॒स्य॑ । अ॒द्व्य॑क्षा॒भ्या॒मि॒त्य॒धि॑ - अ॒क्षा॒भ्या॒म् । गृ॒ह्णामि॑ ।
उ॒प॒या॒म॒गृ॒ही॒त॒ इत्यु॑प॒या॒म - गृ॒ही॒तः । अ॒सि॒ । श्रु॒त॒स॒दि॒ति॒ श्रु॒त - स॒त् । अ॒सि॒ । श्रो॒त्र॒पा॒भ्या॒मि॒ति॒
श्रो॒त्र - पा॒भ्या॑म् । त्वा॒ । ऋ॒तु॒पा॒भ्या॒मि॒ति॒ ऋ॒तु - पा॒भ्या॑म् । अ॒स्य॒ । य॒ज्ञ॒स्य॑ । ध्रु॒व॒स्य॑ ।
अ॒द्व्य॑क्षा॒भ्या॒मि॒त्य॒धि॑ - अ॒क्षा॒भ्या॒म् । गृ॒ह्णामि॑ । दे॒वे॒भ्यः॑ । त्वा॒ । वि॒श्व॒दे॒वे॒भ्य॒ इति॑ वि॒श्व॒-दे॒वे॒भ्यः॑
। त्वा॒ । वि॒श्व॒भ्यः॑ । त्वा॒ । दे॒वे॒भ्यः॑ । वि॒ष्णौ॑ । उ॒रु॒क्र॒मे॒त्यु॑रु - क्र॒म॒ । ए॒षः । ते॒ । सोमः॑
। तम् । र॒क्ष॒स्व॒ । 42

TS 3.2.10.2

तम् । ते॒ । दु॒श्च॒क्षा॒ इति॑ दुः - च॒क्षाः॑ । मा॒ । अ॒वे॒ति॑ । ख्य॒त् । म॒यि॑ । व॒सुः॑ । पु॒रो॒व॒सु॒रि॒ति॑
पु॒रः - व॒सुः॑ । वा॒क्पा॒ इति॑ वाक् - पाः । वा॒च॑म् । मे॒ । पा॒हि॒ । म॒यि॑ । व॒सुः॑ । वि॒द॒द्वं॒सु॒रि॒ति॑
वि॒द॒त् - व॒सुः॑ । च॒क्षु॒ष्पा॒ इति॑ चक्षुः - पाः । च॒क्षुः॑ । मे॒ । पा॒हि॒ । म॒यि॑ । व॒सुः॑ । सँ॒यद्
वँ॒सु॒रि॒ति॑ सँ॒यत् - व॒सुः॑ । श्रो॒त्र॒पा॒ इति॑ श्रो॒त्र॒पाः॑ । श्रो॒त्र॑म् । मे॒ । पा॒हि॒ । भूः॑ । अ॒सि॒ । श्रे॒ष्ठः॑
। र॒श्मी॒नाम् । प्रा॒ण॒पा॒ इति॑ प्रा॒ण - पाः॑ । प्रा॒ण॒मि॒ति॑ प्र॒-अ॒न॒म् । मे॒ । पा॒हि॒ । धूः॑ । अ॒सि॒ ।
श्रे॒ष्ठः॑ । र॒श्मी॒नाम् । अ॒पा॒न॒पा॒ इत्य॑पा॒न - पाः॑ । अ॒पा॒न॒मि॒त्य॑प - अ॒न॒म् । मे॒ । पा॒हि॒ । यः॑ ।
नः॑ । इ॒न्द्र॒वा॒यू॒ इती॑न्द्र - वा॒यू॒ । मि॒त्रा॒व॒रु॒णा॒वि॒ति॑ मि॒त्रा - व॒रु॒णौ॑ । अ॒श्वि॒नौ॑ । अ॒भि॒दा॒स॒ती॒त्य॑भि
- दा॒स॒ति॑ । भ्रा॒तृ॒व्यः॑ () । उ॒त्पि॒पी॒त॒ इत्यु॑त् - पि॒पी॒ते॑ । शु॒भः॑ । प॒ती॒ इति॑ । इ॒दम् । अ॒हम् ।
तम् । अ॒ध॒र॒म् । पा॒दु॒या॒मि॒ । यथा॑ । इ॒न्द्र॒ । अ॒हम् । उ॒त्त॒म॒ इत्यु॑त् - त॒मः॑ । चे॒त॒या॒नि॑ ॥ 43

(र॒क्ष॒स्व॒ - भ्रा॒तृ॒व्य॒ - स्र॒यो॒द॒श॒ च) (A10)

TS 3.2.11.1

प्रेति॑ । सः । अ॒ग्ने । तव॑ । ऊ॒तिभि॑रित्यूति॑ - भिः । सु॒वीरा॑भिरिति॑ सु - वी॒राभिः॑ । त॒रति॑
। वाज॑कर्मभिरिति॑ वाज॑कर्म - भिः ॥ यस्य॑ । त्वम् । सु॒ख्यम् । आवि॑थ ॥ प्रेति॑ । होत्रे॑ ।
पू॒र्व्यम् । वचः॑ । अ॒ग्नये॑ । भ॒रत॑ । बृ॒हत् ॥ वि॒पामि॑ति॑ वि - पाम् । ज्योती॑ःषि । बिभ्र॑ते ।
न । वे॒धसै॑ ॥ अ॒ग्ने । त्री॑ । ते । वाजि॑ना । त्री॑ । सु॒धस्थे॑ति॑ सु॒ध - स्था॑ । ति॒स्रः । ते ।
जि॒ह्वाः । ऋ॒तजा॑तेत्यृत॑ - जा॒त । पूर्वीः॑ ॥ ति॒स्रः । उ॒ । ते । त॒नुवः॑ । दे॒ववा॑ता इति॑ दे॒व -
वा॒ताः । ताभिः॑ । नः । पा॒हि । गिरः॑ । अ॒प्रयु॑च्छन्नित्यप्र॑ - यु॒च्छन् ॥ समि॑ति॑ । वा॒म् ।
कर्म॑णा । समि॑ति॑ । इ॒षा । 44

TS 3.2.11.2

हि॒नोमि॑ । इन्द्रा॑विष्णू इतीन्द्रा॑ - वि॒ष्णू । अप॑सः । पा॒रे । अ॒स्य ॥ जु॒षेथा॑म् । य॒श्म् ।
द्रवि॑णम् । च॒ । धृ॒त्तम् । अरि॑ष्टैः । नः । प॒थिभि॑रिति॑ प॒थि-भिः॑ । पा॒रय॑न्ता ॥ उ॒भा ।
जि॒ग्यथुः॑ । न । पे॒रिति॑ । ज॒येथे॑ इति॑ । न । पे॒रिति॑ । जि॒ग्ये । क॒तरः॑ । च॒न । ए॒नोः
॥ इन्द्रः॑ । च॒ । वि॒ष्णो इति॑ । यत् । अप॑स्पृधेथाम् । त्रे॒धा । स॒हस्र॑म् । वी॒ति॑ । तत् ।
ऐ॒रये॑थाम् ॥ त्री॑णि । आ॒यूःषि॑ । तव॑ । जा॒तवे॑द इति॑ जा॒त - वे॑दः । ति॒स्रः । आ॒जानी॑रित्या॑
- जानीः॑ । उ॒षसः॑ । ते । अ॒ग्ने । ताभिः॑ ॥ दे॒वाना॑म् । अवः॑ । य॒क्षि । वि॒द्वान् । अथ॑ । 45

TS 3.2.11.3

भ॒व । यज॑मानाय । शम् । योः ॥ अ॒ग्निः । त्री॑णि । त्रि॒धातू॑नीति॑ त्रि - धातू॑नि । ए॒ति॑ । क्षे॒ति॑
। वि॒दथा॑ । क॒विः ॥ सः । त्री॑न् । ए॒काद॑शान् । इ॒ह ॥ यक्ष॑त् । च॒ । पि॒प्रय॑त् । च॒ ।
नः । वि॒प्रः । दू॒तः । परि॑ष्कृतः ॥ नभ॑न्ताम् । अ॒न्यके॑ । स॒मे ॥ इन्द्रा॑विष्णू इतीन्द्रा॑-वि॒ष्णू
। दृ॒हिताः॑ । शं॒बर॑स्य । नव॑ । पु॒रः । न॒वति॑म् । च॒ । श्रि॒थिष्ट॑म् ॥ श॒तम् । व॒र्चिनः॑ ।
स॒हस्र॑म् । च॒ । सा॒कम् । ह॒थः । अ॒प्रति॑ । असु॑रस्य । वी॒रान् ॥ उ॒त । मा॒ता । म॒हिष॑म् ।

3.2 तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः - पवमानग्राहादीनां व्याख्यानं <https://www.vedavms.in> 20

अन्वितिं । अवे॒न॒त् । अ॒मी इति॑ । त्वा॒ () । ज॒ह॒ति॒ । पु॒त्र॒ । दे॒वाः ॥ अथ॑ । अ॒ब्र॒वीत् ।
वृ॒त्रम् । इन्द्रः॑ । ह॒नि॒ष्य॒न् । सखे॑ । वि॒ष्णो॒ इति॑ । वि॒त॒र॒मि॒ति॑ वि - त॒र॒म् । वी॒ति॑ । क्र॒म॒स्व॒
॥ 46

(इ॒षा - ऽथ॑ - त्वा॒ - त्रयो॑दश च) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(यो वै प॒व॒मा॒ना॒नां॒ - त्री॑णि॒ - परि॒भूरः॑ - स्फ्यः॑ स्व॒स्ति॒ - भ॒क्षेहि॑ - म॒ही॒नां॒ प॒यो॒ऽसि॑ - दे॒व॑
स॒वि॒त॒रे॒त॒त्ते॑ - श्ये॒नाय॑ - यद्वै हो॒तो॑ - प॒या॒म॒गृ॒ही॒तो॒ऽसि॑ वा॒क्ष॒स॒त् - प्र सो अ॒ग्न॒ - एका॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jAAtis :-

(यो वै - स्फ्यः॑ स्व॒स्ति॒ - स्व॒धा॒यै॒ नमः॑ - प्र॒मुञ्च॑ - तिष्ठ॑ती॒व॒ - षट्त्वारि॑ंशत्)

first and last padam of Second praSnam of kANDam 3 :-

(यो वै प॒व॒मा॒ना॒नां॒ - वि॒क्रम॑स्व)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः समाप्तः ॥